

Informace

Katedra trestního práva Právnické fakulty UK pořádala Diskusní čtvrtky nad trestním právem

JUDr. Jiří Mulák, Ph.D.

odborný asistent, Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Mgr. Markéta Kajfoszová

interní doktorandka, Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Mgr. Kateřina Kolářová

interní doktorandka, Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Úvodem

Katedra trestního práva Právnické fakulty (PF UK) pořádáním „Diskuzních čtvrtků nad trestním právem“¹ navazuje na loňský ročník tzv. „Rekodifikačních čtvrtků aneb nad návrhem nového trestního řádu“, o kterých pravidelně informoval časopis Trestní právo.²

Katedra trestního práva PF UK pro letošní diskusní setkání zvolila problémy související s trestním právem, které aktuálně rezonují v rámci širší odborné veřejnosti. Organizací těchto diskuzních čtvrtkových setkání si klade za cíl informovat širší odbornou veřejnost o palčivých otázkách trestního práva a rozvinout diskuzi, čímž se snaží naplnovat i svoji dílčí úlohu v rámci tzv. třetí roli fakulty. Za tímto účelem pak katedra oslovila odborníky z řad zástupců akademické obce, aplikační praxe i politické reprezentace, kteří se v rámci svých příspěvků a navazující diskuze vyjádří k jednotlivým tematickým okruhům.

První diskusní setkání bylo věnováno problematice laického prvku v rozhodování soudů (7. 3. 2024), následovat bude diskuse nad problematikou trestného činu znásilnění a pomoci obětem trestných činů (18. 4. 2024),

mlčenlivosti v trestním řízení (16. 5. 2024) a konečně informacím v trestním řízení a jejich ochraně (30. 5. 2024). Níže ve stručnosti shrnujeme průběh a diskuzi jednotlivých setkání.

Diskusní čtvrtek nad trestním právem I: Laický prvek v rozhodování (7. 3. 2024)

Při prvním „diskusním čtvrtku“ věnovaném laickému prvku při rozhodování soudu se úvodního slova ujal **JUDr. Jiří Říha, Ph.D.** (PF UK) a dále stručně představil návrh sněmovního tisku č. 598, který má novelizovat zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů (zákon o soudech a soudcích). Následně se svým referátem vystoupil **doc. JUDr. Jiří Šouša, Ph.D.** (PF UK), který se zaobíral účastí laiků na rozhodování v historických souvislostech. **JUDr. Libor Vávra** (prezident Soudcovské unie, předseda senátu MS v Praze) se vyjádřil k účasti laiků na soudním rozhodování z pohledu soudce, přičemž nastínil svůj praktický nadhled na spolupráci soudce a laického přísedícího vyplývající z jeho dlouholeté aplikační praxe. **Mgr. Tomáš Foldyna** (prezident Unie státních zástupců, státní zástupce NSZ) se k laickému prvku na soudním rozhodování vyjádřil perspektivou pohledu státního zástupce coby strany trestního řízení. Uvedené dále doplnil **Mgr. Lukáš Trojan** (viceprezident Unie obhájců, advokát), který se laickým prvkem zaobíral z pohledu advokáta, a to jednak coby obhájce v trestním řízení, jednak coby právního zástupce v pracovněprávních sporech. **Mgr. Lukáš Stehlík** (prezident Unie přísedících) přispěl svým referátem k problematice laického prvku na soudním rozhodování z pohledu přísedícího. Část věnovanou referátům vystupujících uzavřel **doc. JUDr. Jan Kudrna, Ph.D.** (PF UK), který účast laiků na soudním rozhodování rozebral v mezinárodním srovnání a z hlediska ústavního pořádku, přičemž se i vyjádřil

¹ Tato zpráva byla zpracována v rámci projektu studentského vědeckého výzkumu „Trestní řád de lege lata i de lege ferenda v ústavněprávních souvislostech“ řešeného na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, SVV 260620/2023.

² MULÁK, J., RICHTER, M. Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu I. *Trestní právo*. 2022, roč. 24, č. 4, s. 37 a násl.; MULÁK, J., RICHTER, M. Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu II. *Trestní právo*. 2023, roč. 25, č. 1, s. 33 a násl.; MULÁK, J., RICHTER, M. Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu III. *Trestní právo*. 2023, roč. 25, č. 2, s. 36 a násl., případně je možné si je zpětně přehrát v záznamu – dostupné na: <https://rekodifikacnicvrtky.cz/> či https://www.epravo.cz/top/aktualne/rekodifikace_TR/

k navrhovanému sněmovnímu tisku č. 598 a jeho ústavněprávní konformitě.

Při navazující diskuzi se referující vyjádřili k otázkám přítomných hostů, které se týkaly jak teoretických, tak aplikačních problémů laického prvku při rozhodování soudu. Nastíněny byly otázky zákonného soudce a obsazování soudních těles přísedícími laiky, význam a funkčnost zapojení laiků do rozhodování soudů, jakož i oblasti práva, v rámci kterých je uplatnění laického prvku na rozhodování žádoucí. Diskutovaly se však i ryze praktické aspekty včetně odměňování a vzdělávání přísedících. V této souvislosti byly uvedeny přednosti i nedostatky stávající právní úpravy, přičemž referující představili své vlastní úvahy o změně legislativy, které by tyto nedostatky mohly odstranit.

Diskusní čtvrtek nad trestním právem II: Trestný čin znásilnění a pomoc obětem trestných činů (18. 4. 2024)

Problematika sexualizovaného násilí a pomoci obětem trestných činů je tématem ve společnosti velice citlivým a zároveň významně diskutovaným, proto bylo nezbytné otázku projednávat také na odborné úrovni a sdílet vzájemné poznatky od odborníků z teorie i praxe, a to nejen z oblasti trestního práva, ale také z oblasti psychologie, psychiatrie a dalších souvisejících oborů.

Moderování „*druhého diskusního čtvrtku*“ se ujali **doc. JUDr. Vladimír Pelc, Ph.D.**, a **doc. JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.** (oba PF UK). V rámci úvodního slova JUDr. Bc. Vladimír Pelc, Ph.D., krátce představil sněmovní tisk č. 86 o změně trestního zákoníku, zákona o obětech trestných činů a některých dalších zákonů,³ vyjádřil se k redefinici trestného činu znásilnění a související problematice pomoci obětem trestných činů.

Na uvedené navázala **prof. JUDr. Helena Válková, CSc.** (poslankyně Parlamentu České republiky) se svým referátem, v rámci kterého komplexně pojednala ohledně legislativního procesu týkajícího se sněmovního tisku č. 86, v historickoprávních souvislostech trestněprávní úpravy sexualizovaného násilí se zaměřením na trestný čin znásilnění a rovněž nastínila hlavní koncepty zahraničněprávních úprav, které sloužily českým legislativcům při zpracování výše uvedeného sněmovního tisku.

³ Poznámka autorů: v době konání diskusního setkání byl sněmovní tisk č. 86 schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. V době zpracování této zprávy je zákon novelizující příslušná ustanovení trestního zákoníku, zákona o obětech trestných činů a některých dalších zákonů již vyhlášen ve Sbírce zákonů v části 64 pod číslem 130/2022 Sb.

S dalším příspěvkem vystoupila **doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc.** (forenzní psychologka a soudní znalkyně), která se zaměřila na viktimologické aspekty trestných činů páchaných proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a v této souvislosti prezentovala mnohé poznatky vyplývající z dostupných vědeckých výzkumů. Doc. Čírtková dále poukázala na rizika sekundární viktimizace obětí a nutnost prohloubení odborné debaty týkající se sexualizovaného násilí.

Mgr. Pavel Fischer (senátor Parlamentu České republiky) se ujal třetího referátu a nastínil několik hodnotových otázek týkajících se trestných činů páchaných proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a související pomoci obětem trestných činů. Senátor Mgr. Fischer zmínil téma valorizace peněžité pomoci obětem trestných činů a možnosti rozšíření katalogu trestných činů, za které je tato finanční pomoc poskytována, a dále nastínil úvahu ohledně šetření práv poškozených a možnosti oznámení trestného činu online. V neposlední řadě se věnoval potřebě vzdělávání orgánů činných v trestním řízení a dalších osob, které přichází do styku se zvláště zranitelnými oběťmi.

V posledním příspěvku **JUDr. Katarína Tejská, Ph.D.** (státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství) zhodnotila dopady redefinice trestného činu znásilnění na dokazování v trestním řízení z hlediska nalézání materiální pravdy, které budou významné jak pro zástupce veřejné žaloby, tak i obhájce v trestním řízení. JUDr. Tejská závěrem zdůraznila nutnost informování široké veřejnosti o změnách legislativy týkajících se trestní odpovědnosti za sexualizované násilí a rovněž o možnostech pomoci obětem trestných činů.

V navazující diskuzi se panelisté vyjádřili k otázkám přítomných hostů týkajících se nejen změn legislativy, ale také širších aspektů z oblasti sociologie, psychologie a forenzní vědy. V souvislosti s redefinicí trestného činu znásilnění rezonovala otázka zavedení fikce bezbrannosti dítěte mladšího 12 let. Vystupující dále diskutovali vliv změn legislativy, která se týká oblasti trestní odpovědnosti za sexualizované násilí, na chování společnosti a související potřebu dostatečné informovanosti. Nastínila byla také otázka promlčení trestní odpovědnosti za trestné činy páchané proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Diskusní čtvrtek nad trestním právem III: Mlčenlivost v trestním řízení (16. 5. 2024)

Dne 16. 05. 2024 zahájil **JUDr. Jiří Mulák, Ph.D.** (PF UK) třetí diskusní setkání na téma *Mlčenlivost v trestním řízení*. Po krátkém představení tématu se slova ujal první z vystupujících **Mgr. Lukáš Trojan** (člen Unie obhájců, předseda výboru ČAK zákonné advokátní mlčenlivosti) s příspěvkem na téma *Perspektiva*

advokáta ve vztaku k jeho zákonné mlčenlivosti. V úvodu Mgr. Trojan nejprve zdůraznil, že mlčenlivost není privilegiem advokáta, nýbrž prostředkem k ochraně klienta a je projevem jednoho z ústavně zaručených práv, konkrétně práva na spravedlivý proces. V průběhu příspěvku se vystupující zabýval zejména krátkou historií uvedeného institutu a následně již poreferoval o limitech zákonné povinnosti mlčenlivosti, které se věnoval nikoli jen z pohledu trestního práva, nýbrž v celé své šíři, například i optikou daňových souvislostí. V druhé části představil možnosti zproštění mlčenlivosti advokáta a zdůraznil aktuální aplikační nástrahy, kterým advokáti při své činnosti čelí. V závěru poukázal na probíhající novelu zákona o advokacii, která by měla zásadním způsobem posílit mlčenlivost advokáta a posunout tak náš právní systém zase o kousek dál.

Jako další vystupující se představil **JUDr. Miroslav Růžička, Ph.D.** (státní zástupce NSZ), který se věnoval povinnosti mlčenlivosti optikou státního zástupce. S ohledem na jeho působení ředitele analytického a legislativního odboru nejprve zdůraznil, že právě problematika mlčenlivosti je každoročně jedním z problematických témat, která je třeba aktivně řešit. Následně se věnoval právní úpravě řešené tematiky a možnostem prolomení zákonné povinnosti mlčenlivosti v rámci trestního řádu. Krátce pojednal též o povinnosti mlčenlivosti ve zdravotnictví a možnostech zproštění povinnosti mlčenlivosti lékaře, a to jak v kontextu svědka či obviněného lékaře. Opomenuty nebyly ani procesní aspekty dané věci.

Tématu advokátní mlčenlivosti ve světle judikatury Ústavního soudu se věnoval **doc. JUDr. Bc. Vladimír Pelc, Ph.D.** (PF UK, advokát). Předmětem příspěvku byl zejména nedávný náleží Ústavního soudu ČR ze dne 21. 11. 2023, sp. zn. IV. ÚS 662/23, v rámci něhož Ústavní soud rozhodoval o možnosti soudu uložit pořádkovou pokutu obhájci, který odmítl vypovídat o skutečnostech relevantních v trestním řízení, a to právě s odkazem na zákonnou povinnost mlčenlivosti. V rámci analýzy citovaného náleží přednášející zejména podotkl, že Ústavní soud garantoval profesní samosprávu a současně definoval povinnost mlčenlivosti jako základní předpoklad výkonu činnosti advokáta. Na pozadí řešené kauzy v závěru přednášející zdůraznil, že je třeba dbát požadavku na řádnou kontrolu formálních i materiálních podmínek zproštění mlčenlivosti advokáta v trestním řízení.

Jako poslední vystoupil **prof. Ing. Vladimír Smejkal, CSc., LL.M., DrSc.** (znalec v oborech ekonomika, kybernetika, kriminalistika, školství a kultura) s příspěvkem na téma *Mlčenlivost znalce v trestním řízení*. Referující nejprve krátce pojednal o postavení a úloze znalce v trestním řízení. Opomenut nebyl ani historický kontext a aktuální právní úprava. Podstatná část příspěvku byla věnována mechanismům zproštění povinnosti mlčenlivosti znalce. Přítomní byli též seznámeni

s relevantní kazuistikou, jejímž předmětem byly sance za porušení povinnosti mlčenlivosti za úseku znalecké činnosti. V neposlední řadě byla pozornost věnována i trestněprávním souvislostem v oblasti trestných činů, kterých se může znalec v souvislosti s mlčenlivostí dopustit. Poukázáno bylo též na dílčí aplikační problémy, když v této souvislosti referující představil i možné návrhy *de lege ferenda*.

Při navazující diskusi se referující vyjadřovali zejména k limitům mlčenlivosti v rámci nového trestního řádu, jakož i možnostem prolomení zákonné mlčenlivosti optikou připravované novely trestního řádu. Diskutovány byly zejména praktické dopady řešené problematiky či osobní rozsah relevantních ustanovení trestního řádu v praxi orgánů činných v trestním řízení. Jedním z diskutujících byla představena problematika povinnosti mlčenlivosti lékařů v kontextu oznamovací povinnosti.

Diskusní čtvrtek nad trestním právem IV: Informace v trestním řízení a jejich ochrana (30. 5. 2024)

Dne 30. 5. 2024 se konal poslední z diskusních setkání nad vybranými otázkami trestního práva organizovaných katedrou trestního práva PF UK. Tentokrát čtvrteční odpoledne mělo za cíl pojednat o *Informacích v trestním řízení a jejich ochraně*. Setkání bylo nejprve zahájeno **JUDr. Daliborem Šellengem, Ph.D.** (PF UK), který zdůraznil také návaznost tématu s předchozím diskusním čtvrtkem na téma mlčenlivosti v trestním řízení (viz výše).

Následně se již slova ujali jednotliví referující. Jako první vystoupil **JUDr. Adam Borgula** (státní zástupce VSZ v Praze) se svým příspěvkem na téma ochrany informací v trestním řízení. V úvodu svého příspěvku krátce poreferoval o nebezpečí úniku informací v trestním řízení a jeho důsledcích. Svůj referát představil na konkrétní řešené kauze organizovaného zločinu, když zdůraznil, že právě v této oblasti trestné činnosti dochází mnohdy k úniku důležitých informací, což může mít zcela zásadní důsledky v dalších fázích trestního řízení, zejména pak co do důvěryhodnosti svědeckých výpovědí. V závěru svého příspěvku pak zdůraznil, že je třeba uvažovat o zakotvení odpovědnosti subjektů za úniky informací.

S příspěvkem na téma pozice obhájce, respektive obhajoby při poskytování a ochraně informací v trestním řízení, vystoupil **JUDr. Filip Seifert, MBA** (člen Unie obhájců, advokát). V rámci svého vystoupení se věnoval zejména aplikačním problémům souvisejícím s únikem informací a jejich důsledkům na osobu obviněného, a to i při případném zproštění obvinění. Zdůraznil zejména zásahy do osobního života obviněného a role novinářů

v medializovaných kauzách. V závěru pak zdůraznil, že bude třeba se do budoucna zabývat zejména kontrolními mechanismy v případech, kdy k takovému úniku informací v trestním řízení dojde.

Následoval příspěvek **Mgr. Michala Dvořáka** (předseda OS pro Prahu 4), který se zabýval postavením justice v oblasti poskytování a ochrany informací. Zdůraznil stávající právní úpravu a povinnost respektovat nevěřejnost přípravného řízení. Stejně tak krátce pojednal i o řízení před soudem a zdůraznil též možnost žádat o informace na základě zákona o svobodném přístupu k informacím. Neopomenul ani postavení dalších osob participujících na trestním řízení, zejména pak postavení poškozeného, svědka či zúčastněné osoby a povinnost respektovat i ochranu jejich informací.

Předposledním vystupujícím byl **JUDr. Martin Adamec, Ph.D., LL.M.** (PF UK), který se věnoval zejména právní úpravě zakotvené v zákoně o svobodném přístupu k informacím, rozsahu poskytování takových informací, jakož i omezení takového poskytování. Neopomenul ani příklady z praxe, kterými se jako advokát v minulosti zabýval. V závěru svého příspěvku a pro účely diskuse otevřel též téma anonymizace rozsudků.

Poslední referující byla **JUDr. Andrea Procházková** (zástupce šéfredaktora časopisu Respekt, interní doktorandka na KPS PF UK), která poskytla náhled do fungování médií při informování veřejnosti o trestních věcech. Nejprve krátce pojednala o právním rámci a následně se již zabývala problematikou získávání informací v trestních věcech a související ochranou zdroje,

který takové informace poskytuje. Neopomenula ani téma rozsahu informací, která by média měla či neměla publikovat. V závěru zdůraznila důležitost svobodných médií a jejich přínosnost pro společnost.

V rámci navazující diskuze se referující vyjádřili k otázkám a tématům přítomných hostů, které se týkaly zejména aplikačních problémů souvisejících s otázkami úniku informací do médií. Nastíněn byl zejména požadavek do budoucna, týkající se potřeby zabývat se mechanismy kontroly a následné vymahatelnosti v případech, kdy k úniku informací dochází. Diskutoval se i rozsah ochrany jednotlivých osob participujících na trestním řízení, například rozsah ochrany informací u poškozeného a u obviněného. Opomenuta nebyla ani osobní působnost subjektů poskytujících informace o trestním řízení, když z řad diskutujících vyvstal návrh na rozšíření zákazu poskytovat informace, zejména pak v přípravném řízení. V závěru byla věnována pozornost problematice anonymizace rozsudků a související databáze.

Po skončení diskuze JUDr. Šelleng poděkoval všem zúčastněným za jejich příspěvky a diskutujícím za bohatou diskuzi. S ohledem na skutečnost, že se jednalo o poslední z pořádaných diskusních čtvrtek, ujal se „posledního slova“ **prof. JUDr. Tomáš Gřivna, Ph.D.** (vedoucí katedry trestního práva PF UK), který taktéž poděkoval všem, kteří se na diskusních čtvrtcích podíleli a avizoval, že v těchto odborných setkáních budeme (jako katedra) v nadcházejícím akademickém roce pokračovat.